

Σκηνή πρώτη: Βρίσκομαι στην Αυλίδα. Έφτασα λίγο πριν τη θυσία. Στ' αυτά μου αντηχούν τα λόγια ενός σύγχρονου σοφού – του Δημήτρη Χατζή: «Φτάνεις σε μια καινούργια πάντοτε Αυλίδα – μιας εκστρατείας αιώνιας». Όταν κάποια στιγμή έρχομαι πρόσωπο με πρόσωπο με τον Αγαμέμνονα, θέλω να τον ρωτήσω «γιατί όλα αυτά?». Εκείνος με αποφέυγει «πονηράκια, Ρωμιός...», όπως μου ψιθυρίζει ο δάσκαλός μου. Να και ο Μενέλαος «κάθαρμα...». Και ο Οδυσσέας «η αλεπού, ο πανούργος και ο μέγας αδίστακτος...». Ο Αχιλλέας, «τσογλάνι», κατά τον Δημ. Χατζή πάντοτε, «λευές, και κρίμα που δεν τις ήξερε ο Ευριπίδης αυτές τις λεξεις για να τον χαρακτηρίσει σωστά. Της μοστράρισε για γαμβρός, αυτός με τα γυναικεία καμώματα στη Σκύρο...». Σε αυτόν τον «μικρόκοσμο των μεγάλων ηρώων του μύθου...» βγαίνει ξαφνικά μέσα από το πλήθος εκείνη τη Ιφιγένεια, το θύμα. Όπως την περιγράφει ο Χατζής: «απλή-

«Η Ιφιγένεια εκπέμπει έναν ύμνο, μια λατρεία στη ζωή. Ένα πλάσμα που σύρεται στη σφαγή, γενικεύει, απλώνει μπροστά μας μια γεωγραφία τρόμου», είηγει η Κάτια Γέρου

ροφόρητη, ανίδει, ανυποψίαστη, ανώριμη, άσχετη με κάθε τι άλλο εξω από τη μικρή της ύπαρξη, ανεύθυνη για τη ζωή και το θάνατο, την ευτυχία ή τη δυστυχία των άλλων, στολίζεται για το δικό της υμέναιο. Είναι έτοιμη να δοθεί σ' αυτόν με το κορμάκι της εφθείας της...».

Παρκάρει κι ασφαλίζει το μηχανάκι της, κι απλώνει το χέρι να με χαιρετήσει. Κάτια Γέρου.

Βρίσκει καρέ σε μου φτιάξει ένα καφέ. Βγάζει το κεφάλι της από ένα παραβάν και με ρωτάει: «Πόση ζάχαρη;». «Μπόλικη», της απαντώ. Χαμογελάει. «Έτσι τον πίνει και ο κ. Λαζάνης, πολύ γλυκό, λικεράκι...», σχολίαζει.

Ο Γιώργος Λαζάνης είναι ο σκηνοθέτης της που σκύβει στον σκη-

νογράφο, τον Κατζουράκη, και του λέει ψιθυριστά περιπατητικά σ' αυτή «οι δημοσιογράφοι δεν έρχονται για μας που φύσει και θέσει είμαστε πίσω από τη θυσία – συγκεντρώνουν την προσοχή τους στην Ιφιγένεια...».

Ανάμεσα σ' άλλα θα έπρεπε να της απαγορεύσουν να δίνει συνεντεύξεις πριν τη σφαγή. Άλλωστε αυτή, κατά τον Αριστοτέλη, είναι κλασικό παράδειγμα «ανωμάλου ήθους». «Καθόλου δεν μοιάζει αυτή που ικέτευε με την κατοπινή», γράφει στην «Ποιητική» του ο φιλόσοφος. «Κινείται από την έσχατη απελπισία στην κατάφαση», σημειώνει ο Δημ. Χατζής.

«Τούτο το φως είναι γλυκό»

Ξανά πίσω στην Αυλίδα. Ο Δημ. Χατζής με βάζει και πάλι στο κλίμα. «Το παραπέτασμα σχίζεται κάποια στιγμή. Δεν είναι για τον υμέναιο που στολίζεται η Ιφιγένεια...».

Κι η Ιφιγένεια πρωταγωνίστρια, η Κάτια Γέρου: «Βέβαια, εδώ θα γίνει μια σφαγή».

– Και τι σημαίνει να σε βάζουν σ' ένα βωμό και να σφάζουν σαν τ' αρνιά;

«Να σας πω πρώτα τι σημαίνει να γέρνεις στο στήθος του πατέρα σου και νιώθεις απέραντη εμπιστοσύνη. «Θέλω ν' ακουμπήσω το στήθος μου στο στήθος σου»,» του λέει. Εδώ δεν υπάρχει κίνδυνος. Ο Αγαμέμνονας από την πλευρά του της εξηγεί με τρόπο ότι θα γίνει μια θυσία και θα είναι κι εκείνη κοντά. Η κόρη αντιδρά σαν κορτούσουπο που είναι: «Θα κάνουμε χορό, πατέρα; Α, τι ωραία...». Ο πατέρας της, πάντα με χαμηλωμένα τα μάτια απαντάει: «Πόσο σε ζηλεύω που τίποτα δεν ξέρεις. Πήγαινε μέσα τώρα. Τα κορίτσια είναι άσχημο να παλουφίνονται...». Όταν ξαναβγαίνει στην σκηνή είναι ενήμερη. Η Κλυταψινήστρα της λέει: «Τώρα μιλάς εσύ...». Και τότε αρχίζει να εκφράζει ένα μεγάλο παράπονο και μια ικεσία. Και

τελειώνει με τη φοβερή φράση: «Θα πω κάτι που θα νικήσω τ' αντίθετα λόγια: τούτο το φως είναι γλυκό για τους ανθρώπους να το βλέπουν. Ο κάτω κόσμος είναι το τίποτα. Είναι τρελός αυτός που θέλει να πεθάνει. Η άσχημη ζωή είναι καλύτερη από τον ωραιό θάνατο...». Ύμνος και λατρεία για τη ζωή από ένα πλάσμα που σύρεται στη σφαγή».

– Μέσα απ' όλα αυτά ωριμάζει «βίαια» και στο τέλος πειθεται...

«Γενικεύει. Δεν λέει εσύ εμενά δεν πρέπει να σφάξεις γιατί είμαι το αίμα σου. Απλώνει μπροστά μας μια γεωγραφία τρόμου. Ταυτόχρονα ακούει τον πατέρα της να της λέει ότι δεν πρέπει ν' αφήνουμε απιμώρητους τους βάρβαρους να μας αρπάζουν τις γυναίκες. Εμείς είμαστε Έλληνες...».

Τότε γίνεται μια μεταστροφή. «Είναι δυνατόν εγώ να σκεφτώ τη ζωή μου, αντί να σκεφτώ την πατρίδα...». Κάπου έχαντες μέσα της ο διάλογος.

Ο Πουλαντζάς, ο Ρασίντ

– Τι σου φέρνει στο νου αυτή της στάση;

«Τον Πουλαντζά τον Νίκο. Νομίζω ότι κάπου μέσα του είχε τελειώσει κι αυτονούν ο διάλογος και πήδησε από ψηλά στο κενό και στην αθανασία».

Η Ιφιγένεια καταλαβαίνει ότι το τρίπτυχο Πατρίς - Θρησκεία - Οικογένεια της δίνει μια κλωτσιά. Η Άρτεμις λέει σφάχτε τη. Ο πατέρας της τής λέει η πατρίδα πάνω απ' όλα. Όλος αυτός ο κόσμος δεν ήταν εχθρικός πριν. Ήταν οικείος. Μου φέρνει στο νου έναν πίνακα του Μπος που δείχνει τη Σταύρωση και από παντού προβάλλουν κεφάλια. Είναι, ας πούμε, ένας αστροναύτης που του κόβουν το σχοινί που τον συνδέει με τη ζωή. Τι πιο φυσικό μετά να πάει προς το θάνατο. Φτάνει στο σημείο, αυτή που υμνούσε πριν τη ζωή, να λέει λόγια πατριωτικά, «να αιρεται στο ύψος των περιστάσεων», όπως λέμε, και να οδεύει στο τίποτα μέσα από μια τελετουργία. Μία τελετή που χρησιμεύει πάντα για να γιλιστρήσει κανείς από τη φωτεινή στη σκοτεινή πλευρά».

– Αυτό το «ό, τι πει ο Κάλχας, ό, τι πει η Θεά», εσένα πώς σου φάίνεται;

«Από την πρώτη στιγμή μου ρχεται στο μυαλό ο Ρασίντ. Το εξιλαστήριο θύμα. Έρχεται η «Θεά» και ζητάει τη σφαγή του.

Κανείς δεν ασχολείται με την ουσία, ότι δηλαδή σφαγιάζεται ένας ολόκληρος λαός, ότι αυτός ο άνθρωπος δεν έχει πατρίδα, δεν έχει φίλους, οικογένεια, δεν έχει κεραμίδι πάνω από το κεφάλι του. «Να χτυπήσουμε την τρομοκρατία» λέει η «Θεά». Γιατί να μη χτυπήσουμε την πηγή της τρομοκρατίας, λέω εγώ. Αυτή που κάνει τους ανθρώπους τρελούς κι αποφασισμένους για όλα, αφού δεν έχουν τίποτα να χάσουν. Όταν μια ζωή λέμε «δεν είναι τίποτα» γίνονται πολύ εύκολα τα πράγματα για να πάρουμε όσες ζωές θέλουμε».

– Εσένα τι σου λέει η Ιφιγένεια στις μυστικές σας επικοινωνίες, γιατί υπάρχουν και τέτοιες απ' ό, τι ξέρω.

«Έμένα, έτσι τελείωσα απλοϊκά, μου λέει: «Άνθρωποι, προσέξτε.

Μια ανθρώπινη ζωή έχει τεράστια αξία, έχει τεράστια σημασία». Κι αυτό το πιάνουν μόνο οι ποιητές».

– Ο Νίκος Καρούζος το λέει αυτό: «Γεννήθηκα θυσιασμένος».

«Και ο Ελύτης λέει «όποιος τώρα κλαίει κάπου στον κόσμο για μένα...». Και ο Χίκμητ αναφέρει: «Μου λέτε να κυτάξω τ' αστρα, αλλά εγώ στ' αστρα δράζω τη γλώσσα μου, γιατί αυτό που μ' ενδιαφέρει είναι ότι κάπου στον κόσμο είναι ένας άνθρωπος που τον εμποδίζουν να βαδίζει, είναι ένας άνθρωπος που τον αλυσοδένουνε...». Και ο Ελύτης ξανά: «Πού να δώσω να το καταλάβουν οι πλειοψηφίες πως η δύναμη μόνο σκοτώνει...».

Μυαλό σκληρών ανθρώπων

– Στο όνομα του Θεού, ή της Θεάς πάντα! Θυμήσου την ιστορία του Ισαάκ...

«Είχα εκφράσει την απορία μου σ' έναν Ορθόδοξο ιερέα από τη Συρία: «Γιατί να ζητήσει ο Θεός ένα τόσο τρομερό πράγμα από τον Αθραύμ». Και κείνος μου απάντησε: «Νομίζω ότι το μυαλό σκληρών ανθρώπων έδωσε αυτή την ιδιότητα στο Θεό, να είναι ανθρωποφάγος και να διψάει για αίμα. Γενικά φορτώνουμε στο Θεό ιδιότητες ανθρώπινες».

– Όμως έχει αποδειχθεί ότι η θυσία γίνεται για να υπάρχει σημείο αναφοράς για να στεριώσει μια κατάσταση, πολιτική ας πούμε...

«Ο Κανταρέ σ' ένα συγκλονιστικό του βιβλίο περιγράφει το πώς κτίζανε ένα γεφύρι με τρεις καμάρες και κείνο γκρεμίζοταν μέχρι τη στιγμή που εντοίχιζαν μέσα του έναν άνθρωπο ζωντανό. Είναι κάτι αντίστοιχο με κείνο του γεφυριού της Άρτας. Η Ιφιγένεια είναι ένα πλάσμα που πρέπει να θυσιαστεί...».

– Το θέατρο έχει Ιφιγένειες; «Σύγιουρα έχει. Εδώ όμως δεν είναι μια στείρα θυσία».

ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ 1990

